

Федоряка Людмила
(Кривий Ріг)

Образ Лондона у памфлетах Томаса Неша: локуси міста і авторська рецепція

У статті досліджується специфіка структурування художнього образу Лондона та його локусів у соціально-побутових памфлетах елизаветинського письменника-сатирика Томаса Неша «Пірс Безгрошовий» і «Плач Христа над Єрусалимом». Встановлено, що авторська рецепція Лондона є амбівалентною, адже, попри різнопланову експліцитну критику, автор демонструє і глибинну апологетику під час інтерпретації «лондонської» теми. Викриття соціальних дефектів і моральних вад лондонців здійснюється шляхом використання топосу «Лондон» у памфлеті «Плач Христа над Єрусалимом» та промовистих локусів на позначення лондонських місць (Вестмінстер, собор Святого Павла, Шордіч, Саутворк та ін.) у памфлеті «Пірс Безгрошовий».

Ключові слова: Англійський Ренесанс, Томас Неш, «Пірс Безгрошовий», «Плач Христа над Єрусалимом», Лондон, топос, локус.

Елизаветинський письменник Томас Неш (1567–1601?) – суперечлива й багатогранна особистість, що залишила яскравий слід в англійській літературі пізнього Ренесансу. З одного боку, він відомий як гостроязичий сатирик і автор памфлетів, у яких нещадно критикував суспільні проблеми та моральні вади. З іншого – як пристрасний прихильник театру, знавець англійської історії та свідомий громадянин, чиї викривальні судження були спрямовані на зміну моральних устоїв суспільства. Професійне вміння Т. Неша відображати реальність у всій її багатогранності допомагає сучасним дослідникам краще зрозуміти елизаветинську добу та особливості світогляду самого письменника.

Слід зауважити, що сатира Т. Неша, якого Р. Грін називав «англійським Ювеналом», неодноразово створювала йому проблеми. Так, у 1597 р., через постановку сатиричної п'єси «Собачий острів», яку Неш написав у співавторстві з Беном Джонсоном, на нього звернула увагу Таємна рада, внаслідок чого

йому довелося рятуватися втечею до Східної Англії. А в 1599 р. всі друковані твори Неша були вилучені із місць продажу та спалені, через що протягом наступних трьох століть його ім'я залишалося забутим.

Лише наприкінці ХІХ ст. завдяки зусиллям літературознавця А. Б. Гросарта з'явилося шеститомне видання творів Т. Неша,¹ а на початку ХХ ст. світ побачив п'ятитомник творів письменника за редакцією бібліографа і шекспірознавця Р. Б. Маккерроу.² Згодом у дослідженнях Дж. Б. Гіббарда³ і Ч. Ніколь⁴ було з'ясовано специфіку формування його творчої особистості та встановлено поетикальні особливості викривальних творів. Вітчизняні літературознавці питому увагу приділили роману Т. Неша «Нешасливий мандрівник»⁵ та сатиричній поезії його різножанрового доробку.⁶

Сьогодні у фокусі уваги нешезнавців постають окремі аспекти творчості ренесансного письменника – професійні колаборації, інтертекстуальні мотиви, пандемійний дискурс, імагологічні перспективи тощо. Однак, у його творчій біографії все ще залишаються окремі лакуни. Одна з них – специфіка структурування художнього простору у творах письменника, текстова тканина яких урізноманітнена великою кількістю географічних елементів (найменування країн, міст, пам'ятників, визначних історичних локацій). Своєрідність такої художньої топоніміки полягає ще й в тому, що вона збагачена інформацією про переміщення країною самого автора. У передмові до читачів або у тексті твору Неш часто повідомляє про свої приватні подорожі та місцезнаходження. Приміром, п'єсу «Останнє бажання і заповіт Літа» він написав 1592 року в передмісті Лондона *Кройдоні*, перебування в якому вважав «нешасливим задоволенням»,⁷ оскільки в той час він рятувався від чуми, а свій останній твір «Пісна їжа Неша» – у *«Великому Ярмуті в*

¹ The Complete Works of Thomas Nashe, 6 vols. / ed. by A. B. Grosart. London : The Huth Library, 1885.

² McKerrow R. B. The Works of Thomas Nashe: in 5 vol. Oxford : Basil Blackwell, 1958–1966.

³ Hibbard G. Thomas Nashe. A Critical Introduction. London : Routledge and Kegan Paul, 1962.

⁴ Nicholl Ch. A Cup of News: The Life of Th. Nash. London and Boston : Poutledge and Kegan Paul, 1984

⁵ Привалова Л. П. Актуальные аспекты изучения английского романа Позднего Возрождения. Днепропетровск : Изд-во ДГУ, 1996.

⁶ Федоряка Л. Д. Творчі пошуки Томаса Неша-сатирика в культурному контексті англійського Ренесансу : дис. ... к. філол. н.: 10.01.04: Дніпропетровськ, 2009.

⁷ Nashe Th. Summer's Last Will and Testament. URL: http://www.oxford-shakespeare.com/Nashe/Summers_Last_Will_Testament.pdf.

I. Історико-літературний процес

Норфолку, куди приїхав наприкінці осені 1599 р.»⁸ після того, як був змушений залишити Лондон двома роками раніше.

Т. Неш активно послуговується топонімами, які зазвичай відіграють роль маркерів або інтенсифікаторів його сатиричних імперативів. У вищезгаданій «Пісній їжі», приміром, він імплікує критику суспільства і королеви Єлизавети за рахунок нагромодження топонімів, що позначають міста у Східній Англії, – Норвіч, Ловестофт, Ярмут та ін. У романі «Нещасливий мандрівник» події розвиваються навколо постаті головного героя, пажа короля Генріха VIII Джека Вілтона, який разом із своїм господарем подорожує Європою. Однак при цьому іпостась мандрівника в образі протагоніста виявляється менш значимою, ніж іпостась сатирика-моралізатора.⁹ Дякуючи їй, автору вдається не тільки представити побачене Джеком, а й оприямити власну критику суспільних і моральних вад континентальної Європи, чийми топонімами рясніє текст твору.

Дія роману починається у французьких містах Турне і Терауан, де базується англійський військовий табір короля Генріха VIII. Далі Джек вирушає до Віттенберга і Роттердаму, звідки їде до Риму, Венеції, Флоренції та ін. У процесі розгортання наративу Неш поступово звужує простір до необхідної локації, в описі якої панує критичний пафос. Наприклад, спрямовуючи Джека через місто і військовий табір до корчми, письменник отримує можливість розкритикувати жадібність її власника.

Художній простір у творах Т. Неша досі ще залишається маловивченим. Перша спроба була здійснена Н. Торкут і Л. Федорякою,¹⁰ чия увага фокусувалась на Нешевій рецепції Італії та італійців, на авторській імагопозиції та архітектоніці італійського простору у романі «Нещасливий мандрівник».¹¹ Італійські топоніми, як зазначають українські дослідниці, виступають у цьому творі інструментом критики актуальних соціальних і моральних проблем. Варта уваги і розвідка Л. Федоряки «Локуси міста у «лондонському» памфлеті Томаса

⁸ Nashe Th. Nashe's Lenten Stuff. URL: http://www.oxford-shakespeare.com/Nashe/Nashes_Lenten_Stuff.pdf.

⁹ Торкут Н. М., Федоряка Л. Д. Італія та італійці в рецепції англійського ренесансного сатирика Томаса Неша: специфіка авторської імагопозиції. *Мова. Література. Фольклор*. Запоріжжя : ЗНУ, 2022. № 1. С. 115.

¹⁰ Там само. С. 109–116.

¹¹ Там само.

Неша «Пірс Безгрошовий»: специфіка, смисл, стратегії», в якій розглядаються характер представлення і роль лондонських локусів у відомому творі письменника.¹²

З точки зору авторської художньої прагматики найцікавішим є топонім «Лондон», амбівалентний образ якого червоною ниткою проходить крізь усю творчість Неша. Так, описуючи французький військовий табір у романі «Нещасливий мандрівник», він зауважує, що в ньому «багато приміщень, але не так, як у будинках біля *Лондонського* мосту».¹³ Смисл порівняння військових приміщень із житловими в будинках біля мосту в Лондоні пояснюється авторським натяком на те, що військовий табір структурований так само, як і лондонський соціум, тобто у його соціальній ієрархії виокремлюються підрозділи, які функціонують подібно до Двору і Парламенту. Коли у таборі Джек Вілтон глузує з військових і персоналу, то екстраполює свій гумор на лондонські реалії, бо розуміє, що у таборі, як і в Лондоні, існують схожі соціальні проблеми та моральні вади. Тому порівняння табірних приміщень із лондонськими будинками виступає засобом опосередкованої авторської критики, яку в романі транслює протагоніст.

До п'єси «Останнє бажання і заповіт Літа», написаній у *лондонському* передмісті Кройдоні, Т. Неш включає декілька поезій, у яких рефлексує з приводу епідемії чуми, що змусила його, як і багатьох інших колег по перу, залишити столицю. Невизначеність та страх захворіти, вочевидь, спрямували небачену творчу енергію автора, який до цього віршів не писав, на створення неймовірно талановитих поетичних зразків. Їх наскрізною темою є саме пандемія, її розмах, ліки, смертність, у зв'язку з чим Неш кілька разів повторює, що «*Лондон* страждає».¹⁴ Отже, навіть перебуваючи за містом, у відносно спокійному середовищі, Неш не переставав думати про те, чи вистійть у цій боротьбі Лондон, який за три роки уже встиг стати для нього близьким.

¹² Федоряка Л. Д. Локуси міста у «лондонському» памфлеті Томаса Неша «Пірс Безгрошовий»: специфіка, смисл, стратегії. *«Літати небом. Жити на Землі. Геопоетичні стратегії сучасних літературознавчих досліджень»*: матеріали міжнародної наукової конференції (28–29.09.2023 р.). Бердянськ, 2023. С. 286–293.

¹³ Nashe Th. The Unfortunate Traveller. URL: http://www.oxford-shakespeare.com/Nashe/Unfortunate_Traveller.pdf.

¹⁴ Nashe Th. Summer's Last Will and Testament.

I. Історико-літературний процес

У текстах памфлетів «Пірс Безгрошовий» та «Плач Христа над Єрусалимом», що, як і п'єса «Останнє бажання і заповіт Літа», був написаний за містом (на острові Вайт), спостерігається найвища частотність згадок про Лондон і його відомі локації. Саме тому ці два памфлети й були обрані об'єктом даного дослідження, в якому авторка активно оперує поняттями «топос» (відкритий простір із зображенням певного об'єкту¹⁵) і «локус» (окремі локації цього простору¹⁶). Головним топосом в обох памфлетах постає Лондон, а його відомі локації, відповідно. – локусами.

У Лондон Т. Неш приїхав із Кембриджа, бо «прагнув закріпитися у столиці, набути статусу «справжнього» лондонця».¹⁷ Тривалий час (з 1589 р. і до пандемії чуми 1592 р.) він *постійно* жив у Лондоні, захопився театром, написав свої найвідоміші твори, нажив собі ворогів, які неодноразово виганяли його за межі столиці, але він завжди повертався до «міста контрастів». У 90-ті роки XIV ст. за Лондоном закріпився імідж великого живого організму як «певний фатальний відтінок».¹⁸ Найвідоміший біограф Лондона П. Акройд називає його одночасно театром, в'язницею і фатумом, що досить точно відображає реальний стан справ останньої декади правління Єлизавети, а саме – гетерогенну структуру соціального устрою, сприятливу соціокультурну ситуацію і складні релігійно-політичні колізії. Через ці колізії, вочевидь, «його порівнювали з Єрусалимом, вічували загибель, як і “священному” місту».¹⁹ Можливо цей фактор і спричинив появу у творчому арсеналі Неша памфлету «Плач Христа над Єрусалимом».

Цей твір був написаний 1593 р., і уже в самій його назві, яка складається з двох частин, відчувається головний авторський задум. «Плач Христа над Єрусалимом» має підзаголовок «порівняльне застереження Лондонові». Якщо у першій частині

¹⁵ Боклах Д. Ю. Дефініції і взаємозв'язок категорій топосу, хронотопу, локусів міста та їхня предметна реалізація у міському тексті художнього твору. *Наукові записки Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди*. Серія : Літературознавство. Харків, 2018. № 1. С. 11.

¹⁶ Матушкіна Д. Л. Локуси міста як складники художнього простору у романі «Свято» Є. Пашковського. *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*: Збірник наукових праць. Львів, 2018. № 3. С. 164.

¹⁷ Федоряка Л., Клименко І. Томас Неш – не сатирик: образ чорної смерті у його поезіях. *Філологічні трактати*. Суми : СумДУ, 2022. Т. 14. № 2. С. 126–140.

¹⁸ Ackroyd P. *London: The Biography*. London : Vintage; Reprint Edition, 2001. P. 130.

¹⁹ Федоряка Л., Клименко І. Цит. вид.

назви відчутно проступає звернення автора до відомого біблійного сюжету про те, що євреї були покарані за свої гріхи падінням Єрусалиму, то «порівняльне застереження» натякає на формальну організацію памфлету в двох часо-просторових вимірах. Автор проєктує єрусалимські події на пізньоренесансний ґрунт з урахуванням специфіки реалій сучасного йому Лондона, проводить аналогії та робить висновки. Своєрідним містком «від Єрусалима до Лондона» є слово «застереження», в якому і експлікується мета автора: попередити лондонців про майбутні нещастя.

Використовуючи компаративні стратегії структурування оповіді, Т. Неш спочатку здебільшого «сумує і співчуває Єрусалиму»²⁰ через те, що велике місто стало символом гріха, але по ходу розгортання нарації він більше починає перейматися долею англійської столиці та, зрештою, зізнається: «Усе, що я писав про Єрусалим, потрібно було лише для того, щоб у ньому, як у дзеркалі, побачити *Лондон*. Тож перейду тепер до моїх справжніх сліз, моїх сліз за *Лондоном*».²¹

У «лондонській» частині памфлету Т. Неш анатомізує ті моральні вади, що були типовими для англійців, проводить псевдонаукове дослідження про вади «синів і дочок *Лондона*». Він пророкує, що Всевишній покарає їх, зокрема, за гординю, яка і «в *Лондоні* побудувала ще одну Вавилонську вежу, закривши собою небо».²²

Називаючи Лондон «матір'ю-годувальницею розбрату», Т. Неш відкрито застерігає його від майбутньої катастрофи: «*Лондоне*, поглянь на себе! Бо нещастя, які випали на Єрусалим, спіткають і тебе. І будеш ти так само жорстоко покараний. Тікай від гріха, не примножуй його ...».²³ Як бачимо, для експлікації свого критичного ставлення Неш тут використовує здебільшого відкритий топос «Лондон», конфесійний стиль оповіді, що формує модальність, так би мовити, м'якої сатири, «сатири крізь слъози».

По-іншому він пише про Лондон у памфлеті «Пірс Безгрошовий», зміст якого зводиться до того, що головний герой Пірс збирається передати Володареві Темряви лист, у якому

²⁰ Nashe Th. Christ's Tears over Jerusalem. URL: http://www.oxford-shakespeare.com/Nashe/Pierce_Penilesse.pdf.

²¹ Ibid.

²² Ibid.

²³ Ibid.

І. Історико-літературний процес

розповідається про численні ганебні явища в єлизаветинському суспільстві. У структурі «лондонського» простору цього твору особливо значимими є локуси, які не лише окреслюють або конкретизують місце дії, але й привертають читацьку увагу до окремих моральних вад і суспільних проблем, а також допомагають проілюструвати авторську позицію.

Одним із найбільш значущих закритих локусів є *Вестмінстер* – район Лондона, назва якого з часів Короля Генріха III (з XIII ст.) і до кінця XVI ст. (коли був написаний памфлет) використовувалася для скороченого позначення англійського парламенту. Саме у Вестмінстері Пірс шукав «якогось ... суддю, депутата чи адвоката..., із гарним обличчям»,²⁴ але йому «в один голос сказали, що там таких немає».²⁵ Вестмінстер, безперечно, є не лише місцем дії – він віддзеркалює Нешеве ставлення до влади. Сатирик натякає, що жоден із членів парламенту не має «гарного обличчя», – вочевидь, не в сенсі зовнішньої привабливості, а з точки зору моральних якостей. Пірс хотів віддати листа людині, яка б не мала нічого спільного з Володарем Темряви (Дияволом), який у тогочасному суспільстві асоціювався із моральним злом, а члени парламенту, на думку Неша, в уяві простих людей саме з цим злом і співвідносяться, і тому й мають «погане» обличчя. Підтвердженням цього є питання Пірса: «Невже посланець живе у *Вестмінстері*?», і його ж відповідь: «Такого не може бути».²⁶

Суддя, депутати і адвокати, у яких відсутнє «гарне обличчя», для Т. Неша уособлюють тогочасну владу як таку, а будинок парламенту – Вестмінстер – є, відповідно, втіленням «невирішених різнопланових проблем, які роздирали суспільство останньої декади XVI ст.»²⁷ Тож цей локус у памфлеті слугує інструментом критики ідеології тогочасної влади, на яку, як вважав Неш, лягає провина за виникнення таких проблем.

Думається, що використання локусу «Вестмінстер» у тексті викривального твору було зумовлене також і особистою інтенцією автора. Головний герой памфлету – освічений і талановитий юнак Пірс, який, заробляв на життя літературною працею, але вона не могла забезпечити гідного життя. У самого ж

²⁴ Nashe Th. Pierce Penniless, His Supplication to the Devil. URL: http://www.oxford-shakespeare.com/Nashe/Pierce_Penillesse.pdf.

²⁵ Ibid.

²⁶ Ibid.

²⁷ Федоряка Л. Д. Творчі пошуки Томаса Неша-сатирика...

Неша ситуація була подібною: проживши три роки у Лондоні, письменник дійшов висновку, що класичної освіти і таланту недостатньо, щоб успішно реалізуватися у літературі. Потрібні також соціальні зв'язки та підтримка впливових покровителів. Саме тому він, як і багато його сучасників, був змушений додавати до своїх творів компліментарні звернення до можновладців, сподіваючись на фінансову винагороду. Тож цілком можливо, що процитований вище фрагмент про «гарне обличчя» містить натяк і на хитке соціальне становище літератора та відсутність належної підтримки творчих людей з боку влади.

Іншою злободенною темою, яка хвилювалавала Т. Неша, була аморальна поведінка англійських жінок. Репутація Лондона, відомого ще з часів Середньовіччя як міста розпусників і повій, в останню декаду елизаветинської доби ще більше зіпсувалася. П. Акройд констатує, що продажні жінки у той час «зосереджувалися за межами міста, ... облюбували такі райони Лондона як *Саутворк* і *Шордіч*».²⁸ Для інтерпретації соціальної й морально-етичної проблеми розбещеності та демонстрації власного негативного ставлення до повій Т. Неш використовує відкритий топос *Лондон*, а також такі закриті соціальні локуси як будинок парламенту *Вестмінстер*, райони Лондона *Шордіч*, *Саутворк*, і вулицю *Турнбул-стріт*.

Акцентувати увагу на означеній проблемі Нешеві допомагають викривальні апеляції до головного міста країни: «Ну скажи мені, *Лондоне*, як іще можна назвати твої околиці, як не легальними будинками розпусти? Ну чому у нас так багато цих будинків, де жінки продають свою любов за шість пенсів (прямо біля магістрату)?!»²⁹ В іншому місці Неш із подібним питанням звертається до будинку парламенту: «*Вестмінстере, Вестмінстере*, скільки твоїм жінкам доведеться відповідати в Судний день?...».³⁰ Автор інтерпретує цю проблему крізь призму відповідальності людини за свої вчинки під час Апокаліпсису. Він засуджує жіночі продажність і розпусту, натякаючи, що навіть серед представниць влади були прихильниці легковажної поведінки. Його критика стосується, вочевидь, і самої королеви Єлизавети, яка, попри імідж «королеви-незайманки», мала досить фривольні стосунки з придворними чоловіками. Отже,

²⁸ Ackroyd P. P. 451.

²⁹ Nashe Th. Pierce Penniless,

³⁰ Ibid.

I. Історико-літературний процес

локус «Вестмінстер» у його творах набуває подвійного значення: символу соціального лиха і першопричини його виникнення.

Для зображення масштабів проституції у єлизаветинській Англії та підсилення власної критики жіночої розпущеності Т. Неш застосовує локуси «Шордіч», «Саутворк», «Турнбул-стріт». За його інформацією, повія живе у «кожному другому будинку *Шордіча*, і, якщо ретельно пошукати, то і *Саутворку*». У відчаї він говорить: «А якщо ви сходите на околиці і приведете звідти хоча б дві дівчини, які поклянуться, що незаймані, то я зведу монастир»,³¹ а потім пророкує, що «нечисті дівчата із *Шордіча*, *Саутворку*, *Вестмінстера* і *Турнбул-Стріт* за свої діяння потраплять до пекла, а з ними й ті молодики, які вчащають у ці будинки».³²

Щоправда, в іншому епізоді «Пірс Безгрошового» автор пише: «Про Бейлі з *Саутворку* та Жінку з *Бату*, про яких Чосер так багато розповідає у своїх «Кентерберійських оповіданнях», будуть згадувати, поки існує *Бат* або поки не залишиться жодного поганого будинку в *Саутворку*».³³ Апелюючи до Дж. Чосера та його твору, Неш не випадково згадує саме про тих персонажів, які мають стосунок до теми розбещення, – Жінку з Бату та Бейлі з Саутворку. Широковідомий приклад з літературного твору не лише демонструє поважне ставлення памфлетиста до свого видатного попередника, але і слугує імпліцитним попередженням для легковажних співвітчизниць про необхідність змінити спосіб життя та подумати про наслідки поведінки.

У «Пірсі Безгрошовому» можна зустріти ще декілька промовистих лондонських локусів, декодування яких проливає світло на глибинні інтенції автора. Пірс скаржиться, що в нього «не було настрою, не знав, куди себе подіти, а тому пішов до *Павла* на обід із герцогом Гамфрі...».³⁴ Під «Павлом» Неш має на увазі Собор Св. Павла в Лондоні. На території собору в ті часи розташовувалися книжкові прилавки, тож прогулюючись містом, Неш часто завертав туди, аби ознайомитися з асортиментом. У глибині цього локусу, який зустрічається і в інших памфлетах сатирика, закодоване його невдоволення ситуацією із книговидавництвом, адже відсутність авторських прав не

³¹ Ibid.

³² Ibid.

³³ Ibid.

³⁴ Ibid.

дозволяла йому отримувати за надруковані книги гідні кошти. Цей локус нагадує і про низький соціальний статус професійного письменника у елизаветинській Англії, через що Неш був змушений звертатися до патронів і меценатів, аби надрукувати книгу та на певний час забезпечити собі безбідне життя.

Ще одним значущим локусом памфлету «Пірс Безгрошовий» є «*Inns of Court*» – готелі, де регулярно зустрічалися лондонські юристи, а початківці під керівництвом старших набували досвіду. У розділі «Звинувачення в Гордині» письменник засуджує «молодого спадкоємця або кокні, такого собі мамія, який розважався в лондонських готелях чи десь на околицях».³⁵ Цей локус Неш використовує для критики тих молодиків, які шикували в готелях на гроші своїх батьків та не особливо переймалися юридичною наукою.

У «Пірсі Безгрошовому», як бачимо, Неш розгортає нарацію «углиб» країни, використовуючи Лондон як найбільш демонстративний топос, чиї відомі локуси дозволяють актуалізувати тогочасні соціальні й моральні проблеми. На загал, топоніміка у памфлетах «Плач Христа над Єрусалимом» і «Пірс Безгрошовий» покликана відобразити ідею про «жахливу долю тих, хто не дослухався до слова Божого»³⁶ та занастив душу гріхами.

Варто також наголосити, що ідейний зміст, проблемно-тематичний спектр та структура памфлету «Плач Христа над Єрусалимом» корінням сягають «Пірса Безгрошового». В обох творах Неш обстоює свої погляди у моральній, соціальній та релігійній сферах життя. Однак з точки зору використання компонентів художнього простору, ці памфлети різні. У «Плачі Христа над Єрусалимом» автор оперує лише топосом *Лондон*, а у «Пірсі Безгрошовому» присутні ще й лондонські локуси. Це зумовлене тим, що у першому творі домінує памфлетний тип оповіді, а у другому застосовуються ще й інші наративні техніки.

Головним топосом в обох памфлетах, як бачимо, постає Лондон, рецепція якого є досить амбівалентною. Між рядків різнопланової критики зустрічається Нешева апологетика головного міста його життя. Попри усі проблеми, з якими йому довелося зіштовхнутися у столиці (в'язниця, борги, сварки з колегами і ворогами), із провінціала він таки виріс у лондонця. І Лондон – цей «засіяний гріхом сад, море, в яке стікаються всі

³⁵ Ibid.

³⁶ Федоряка Л. Д. Творчі пошуки Томаса Неша-сатирика ...

І. Історико-літературний процес

брудні канали королівства»³⁷ – виявився до нього безжальним, однак саме таким він і вабив його, саме таким він і був йому цікавим. Де б Неш не знаходився, він завжди прагнув повернутися до Лондону (а не до Ловестофту, де він народився, і не до Кембриджу, де провів майже сім років навчання). Місто великих можливостей і непоправної бідності, мекка творчих і освічених людей та розплідник гріха, «гордовите місто»³⁸ зрадницьки повело себе з Нешем.

Утім, письменник завжди мріяв про те, щоб Бог радше допоміг і вподобав його, аніж покинув.³¹ Його рецепція есплікується в багатьох фрагментах «Плачу Христа над Єрусалимом», але наступний компаративний пасаж є одним із найпереконливіших: «Господи, за Єрусалим Ти помер, але не зміг відвести від нього кари. Не лишилося на землі ні образу, ні подоби Єрусалиму Твого, окрім *Лондона*. Змилуйся над *Лондоном*, бо *Лондон* подібний до міста всього твого життя. Не гнівайся так на Єрусалим, не карай його, і не губи його подоби».³⁹

Аналіз життєвого шляху та творчості Томаса Неша свідчить про те, що топоніміка його текстів відіграє суттєву роль у дослідженні його біографії. Його життя – замкнене коло: народився у Ловестофті, наприкінці життя знову повернувся до східної Англії, у Великий Ярмут, де помер близько 1601 року.

Його творча біографія пов'язана з Кембриджем і Кройдоном, – містами, в яких він навчався або плідно працював, і які свідчать про тісний зв'язок між його літературною спадщиною та суспільними реаліями тогочасся. Але головним для Неша є топос *Лондон*, у структурі якого він виділяє концептуально значущі локуси. Вони виступають не лише тлом, на якому відбувається дія, а обрані зі смыслом і конкретною метою – відтворити, зосередити увагу, переконати, застерегти. Лондонські локуси «*Вестмінстер*», «*Шордіч*», «*Саутворк*», «*Турнбулл-стріт*», а також *Собор Святого Павла* та *Inns of Court* включені до тексту «для засудження державної політики і моральних принципів Королеви та членів парламенту, від яких залежало життя пересічних англійців і професійних письменників».⁴⁰

³⁷ Там само.

³⁸ Nashe Th. Christ's Tears over Jerusalem.

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Федоряка Л. Д. Локуси міста у «лондонському» памфлеті ...

Список літератури:

Боклах Д. Ю. Дефініції і взаємозв'язок категорій топосу, хронотопу, локусів міста та їхня предметна реалізація у міському тексті художнього твору. *Наукові записки Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди. Серія : Літературознавство*. Харків, 2018. № 1. С. 3–25.

Матушкіна Д. Л. Локуси міста як складники художнього простору у романі «Свято» Є. Пашковського. *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*: Збірник наукових праць. Львів, 2018. № 3. С. 163–166.

Привалова Л. П. Актуальные аспекты изучения английского романа Позднего Возрождения. Днепропетровск : Изд-во ДГУ, 1996.

Торкут Н. М., Федоряка Л. Д. Італія та італійці в рецепції англійського ренесансного сатирика Томаса Неша: специфіка авторської імагопозиції. *Мова. Література. Фольклор*. Запоріжжя : ЗНУ, 2022. № 1. С. 109–116.

Федоряка Л. Д. Локуси міста у «лондонському» памфлеті Томаса Неша «Пірс Безгрошовий»: специфіка, смисл, стратегії. *«Літати небом. Жити на Землі. Геопоетичні стратегії сучасних літературознавчих досліджень»*: матеріали міжнародної наукової конференції (28–29.09.2023 р.). Бердянськ, 2023. С. 286–293.

Федоряка Л., Клименко І. Томас Неш – не сатирик: образ чорної смерті у його поезіях. *Філологічні трактати*. Суми : СумДУ, 2022. Т. 14. № 2. С. 126–140.

Федоряка Л. Д. Творчі пошуки Томаса Неша-сатирика в культурному контексті англійського Ренесансу : дис. ... к. філол. н.: 10.01.04: Дніпропетровськ, 2009.

Ackroyd P. London: The Biography. London : Vintage; Reprint Edition, 2001.

Hibbard G. Thomas Nashe. A Critical Introduction. London : Routledge and Kegan Paul, 1962.

McKerrow R. B. The Works of Thomas Nashe: in 5 vol. Oxford : Basil Blackwell, 1958–1966.

Nashe Th. Christ's Tears over Jerusalem. URL: http://www.oxford-shakespeare.com/Nashe/Pierce_Penilesse.pdf.

Nashe Th. Nashe's Lenten Stuff. URL: http://www.oxford-shakespeare.com/Nashe/Nashes_Lenten_Stuff.pdf.

Nashe Th. Pierce Penniless, His Supplication to the Devil. URL: http://www.oxford-shakespeare.com/Nashe/Pierce_Penilesse.pdf.

Nashe Th. Summer's Last Will and Testament. URL: http://www.oxford-shakespeare.com/Nashe/Summers_Last_Will_Testament.pdf.

Nashe Th. The Unfortunate Traveller. URL: http://www.oxford-shakespeare.com/Nashe/Unfortunate_Traveller.pdf.

Nicholl Ch. A Cup of News: The Life of Th. Nash. London and Boston : Poutleage and Kegan Paul, 1984.

The Complete Works of Thomas Nashe, 6 vols. / ed. by A. B. Grosart. London : The Huth Library, 1885.

References:

Boklakh D. Yu. Definititsii i vzaiemozviazok katehorii toposu, khronotopu, lokusiv mista ta yikhnia predmetna realizatsiia u miskomu teksti khudozhnoho tvoru. *Naukovi zapysky Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. H. S. Skovorody. Seria : Literaturознавство*. Kharkiv, 2018. № 1. С. 3–25.

I. Історико-літературний процес

Matushkina D. L. Lokusy mista yak skladnyky khudozhnogo prostoru u romani «Sviato» Ye. Pashkovskoho. *Naukovyi zhurnal Lvivskoho derzhavnogo universytetu bezpeky zhyttiediialnosti «Lvivskiyi filolohichnyi chasopys»*: Zbirnyk naukovykh prats. Lviv, 2018. № 3. S. 163–166.

Privalova L. P. Aktualnie aspekty izucheniya angliiskogo romana Pozdnego Vozrozhdeniya. Dnepropetrovsk : Izd-vo DGU, 1996.

Torkut N. M., Fedoriaka L. D. Italiia ta italiitsi v retseptsii anhliiskoho renesansnogo satyryka Tomasa Nesha: spetsyfika avtorskoi imahopozytsii. *Mova. Literatura. Folklor. Zaporizhzhia* : ZNU, 2022. № 1. S. 109–116.

Fedoriaka L. D. Lokusy mista u «londonskomu» pamfleti Tomasa Nesha «Pirs Bezghroshovyi»: spetsyfika, smysl, stratehii. «*Litaty nebom. Zhyty na Zemli. Heopoetychni stratehii suchasnykh literaturoznavchykh doslidzhen*»: materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii (28–29.09.2023 r.). Berdiansk, 2023. S. 286–293.

Fedoriaka L., Klymenko I. Tomas Nesh – ne satyryk: obraz chornoï smerti u yoho poeziakh. *Filolohichni traktaty*. Sumy : SumDU, 2022. T. 14. № 2. S. 126–140.

Fedoriaka L. D. Tvorchy poshuky Tomasa Nesha-satyryka v kulturnomu konteksti anhliiskoho Renesansu : dys. ... k. filol. n.: 10.01.04: Dnipropetrovsk, 2009.

Ackroyd P. London: The Biography. London : Vintage; Reprint Edition, 2001.

Hibbard G. Thomas Nashe. A Critical Introduction. London : Routledge and Kegan Paul, 1962.

McKerrow R. B. The Works of Thomas Nashe: in 5 vol. Oxford : Basil Blackwell, 1958–1966.

Nashe Th. Christ's Tears over Jerusalem. URL: http://www.oxford-shakespeare.com/Nashe/Pierce_Penillesse.pdf.

Nashe Th. Nashe's Lenten Stuff. URL: http://www.oxford-shakespeare.com/Nashe/Nashes_Lenten_Stuff.pdf.

Nashe Th. Pierce Penniless, His Supplication to the Devil. URL: http://www.oxford-shakespeare.com/Nashe/Pierce_Penillesse.pdf.

Nashe Th. Summer's Last Will and Testament. URL: http://www.oxford-shakespeare.com/Nashe/Summers_Last_Will_Testament.pdf.

Nashe Th. The Unfortunate Traveller. URL: http://www.oxford-shakespeare.com/Nashe/Unfortunate_Traveller.pdf.

Nicholl Ch. A Cup of News: The Life of Th. Nash. London and Boston : Poutledge and Kegan Paul, 1984.

The Complete Works of Thomas Nashe, 6 vols. / ed. by A. B. Grosart. London : The Huth Library, 1885.